

Bezpečné táborenie

Pomôcky na zvládnutie rôznych ohrození.

História dokumentu

Verzia	Dátum	Autor	Úpravy
v. 1	26.5.2023	Karol Ďurčík a kol.	Prvá verzia
v. 2	21.5.2024	Karol Ďurčík, Marián Hletko	Druhá verzia

Autor: Karol Ďurčík, Marián Hletko

Spolupracovali: Barbora Bacová

Jazyková korektúra: Barbora Bacová

Fotografie: Roman Kortiš

Obsah

História dokumentu.....	2
Úvod.....	5
Pomôcka na zvládnutie ohrození atmosférickými javmi.....	6
Základné pojmy.....	6
Blesk.....	6
Hrom.....	6
Búrka.....	6
Výstraha SHMÚ.....	6
Riziká.....	7
Účinky blesku.....	7
Účinky vetra.....	7
Prevencia.....	8
Táborové stavby.....	9
Pri stavbe vlajkového stožiaru.....	9
Típi.....	10
Hangárové, kuchynské a spoločenské stany.....	10
Improvizované drevené a viazané stavby.....	11
Počas akútneho ohrozenia.....	11
Po búrke, ktorá spôsobila škody.....	13
Pomôcka na zvládnutie ohrozenia ohňom.....	14
Základné pojmy.....	14
Požiar.....	14
Lesný požiar.....	14
Vecné prostriedky na zdolávanie požiarov.....	14
Riziká.....	14
Prevencia.....	15
Počas akútneho ohrozenia.....	16
Požiar v tábore.....	16
Lesný požiar.....	17
Zásady činnosti pri akútnom ohrození lesným požiarom.....	18
Po požari.....	19
Pomôcka na zvládnutie situácie v prípade ohrozenia vodou.....	20
Pojmy.....	20
Povodeň.....	20
Prívalová (blesková) povodeň.....	20
Záplava.....	20

Záplavové (inundačné) územie.....	21
Stupne povodňovej aktivity.....	21
Evakuácia.....	21
Integrovaný záchranný systém IZS.....	21
Riziká.....	21
Prevenčia.....	22
Počas akútneho ohrozenia.....	24
Zásady pohybu v priestore povodne.....	26
Po povodni.....	26
Pomôcka na zvládnutie ohrození medveďom hneďm.....	27
Základné pojmy.....	27
Pozorovanie medveďa.....	27
Stretnutie s medveďom.....	27
Konflikt s medveďom.....	27
Incident s medveďom.....	27
Predstieraný útok.....	27
Útok medveďa.....	28
Obranný útok.....	28
Predačný útok.....	28
Aktívna obrana.....	28
Pasívna obrana.....	28
Antropotolerantný (habituovaný) medveď.....	28
Antroporizikový medveď.....	28
Problémový medveď.....	28
Vodiaca medvedica.....	29
Antropogénna potrava.....	29
Atraktant.....	29
Vnádisko.....	29
Riziká.....	29
Prevenčia.....	30
Ako predísť stretnutiu s medveďom.....	30
Všeobecné zásady pohybu v území s výskytom medveďa.....	30
Ako predísť stretnutiu s medveďom.....	31
Všeobecné zásady táborenia v území s výskytom medveďa.....	31
Počas akútneho ohrozenia.....	31
Ako reagovať pri spozorovaní medveďa.....	31
Ako reagovať na stretnutie s medveďom.....	32
Ako reagovať pri spozorovaní medveďa.....	33
Stopy v okolí táborska.....	33
Medveďa prilákala potrava.....	33
Medveď v tábore.....	34

Dôležité kontakty:.....	34
-------------------------	----

Úvod

Táto online príručka bola vytvorená pre všetkých vedúcich skautských táborov a táborové tímy. Vychádzali sme z potreby zaplniť prázdny priestor v téme bezpečnosti pred prípadnými prírodnými javmi, ktoré môžu ohroziť bezpečnosť a pohodový priebeh tábora. Prevencia pred takýmito udalosťami je najlepšia príprava, ako zabrániť panike či zbytočnému ohrozeniu. Dúfame, že bude táto príručka nápomocná.

Pomôcka na zvládnutie ohrození atmosférickými javmi

Základné pojmy

Blesk

- Silný prírodný elektrostatický výboj (náhly, krátkodobý elek. prúd) medzi oblakom a zemou alebo medzi dvoma oblakmi, pričom podmienkou je, že objekty majú vzájomne rozdielny elektrický potenciál.
- Blesk je sprevádzaný zábleskom svetla a rázovou vlnou, ktorá sa prejavuje ako zvuk hromu.
- Je hrozbou pre živé organizmy, ale poškodzuje aj neživé predmety.
- Na živé organizmy negatívne pôsobí vysokou teplotou (až 30 000°C) a prechodom elektrického prúdu (až 50 000 A).

Hrom

- Akustický tresk, sprevádzajúci výboj blesku, ktorý sa šíri v atmosfére.
- Z rozdielu rýchlosti šírenia svetla (blesk) a zvuku (hrom) je možné približne odvodiť vzdialenosť búrkovej činnosti od pozorovateľa.

Rýchlosť šírenia zvuku v atmosfére je približne 340m/s, čiže zvuk hromu sa od miesta výboja šíri smerom k pozorovateľovi rýchlosťou približne 1 km za 3 sekundy. Napriek hrozivým pocitom, ktoré vyvoláva, nie je nebezpečný.

Búrka

Súbor atmosférických javov (elektrických, optických, akustických), ktoré prebiehajú medzi oblakmi navzájom alebo medzi oblakmi a zemou. Najvýraznejšími javmi v búrke sú:

- Prudký vietor,
- blesky,
- zrážky.

Výstraha SHMÚ

Systém varovnej a predpovednej služby Slovenského hydrometeorologického ústavu, ktorý vopred upozorňuje na predpoklad výskytu potenciálne nebezpečného atmosférického javu

(búrka, dážď, vysoké a nízke teploty, vietor, tvorba závejov a pod.) Výstrahy sú vydávané v 3 stupňoch intenzity napr. územie konkrétneho okresu a sú aktualizované každých 6 hodín.

- 1. stupeň - Intenzita a výskyt nebezpečného javu sú v danej ročnej dobe a oblasti bežné, ale môžu spôsobiť škody menšieho rozsahu.
- 2. stupeň - Výskyt nebezpečného javu je v danej ročnej dobe a oblasti zriedkavý. Predpokladaná intenzita nebezpečného javu je v danej ročnej dobe a oblasti nadpriemerná a pravdepodobnosť spôsobenia škôd je vysoká. Jav predstavuje veľké nebezpečenstvo pre ľudské aktivity.
- 3 stupeň - Výskyt nebezpečného javu je v danej ročnej dobe a oblasti veľmi zriedkavý. Predpokladaná intenzita nebezpečného javu je v danej ročnej dobe a oblasti extrémne vysoká a predpokladá sa, že spôsobí veľké škody a ohrozí ľudské životy.
- Pozor, v prípade búrky nižší stupeň výstrahy neznamená nižšie riziko bleskov.

Riziká

Účinky blesku

- Zásah osoby bleskom s následkom: smrti rozsiahlych popálenín, zlyhávania životných funkcií, poškodenia centrálnej nervovej sústavy, poškodení zmyslových orgánov, širokej škály orgánových poškodení aj lokálnych poranení.
- Zásah iných živých tvorov bleskom s podobnými následkami ako na človeka.
- Zásah objektov a predmetov bleskom s následkom: deštrukcie, požiaru.
- Zásah rozvodnej elektrickej siete s následným poškodením elektrických zariadení vplyvom prepätia.

Účinky vetra

Poranenia osôb (až s následkom smrti) spôsobené:

- Letiacimi predmetmi (počas silného vetra pôsobia predmety unášané vetrom ako sekundárne projektily s veľkým zraňujúcim potenciálom).
- Padajúcimi predmetmi - v prírode hlavne padajúcimi vetvami (pomerne častá príčina zranení a úmrtí v prírode).
- Povalením vetrom (osobu vietor zvalí a vláči ju po zemi alebo ňou hodí o pevnú prekážku).
 - Poškodenia stavieb, hlavne striech.
 - Povalenie stromov.
 - Povalenie dopravných prostriedkov (ohrozuje hlavne nákladné autá).

V prírodnom prostredí a to ani v dočasných táborových stavbách sa nedá žiadne miesto považovať za úplne bezpečné pred ohrozením vetrom a bleskami!

Bezpečné sú len budovy chránené správne vyhotoveným bleskozvodom spojeným silným vodičom so zemou a pomerne bezpečnými pred účinkami blesku sú motorové vozidlá s uzatvorenou karosériou.

Prevencia

- Vypracovať Núdzový plán (stačí stručný, heslovitý), pri tvorbe ktorého v pokoji zohľadniť všetky zásady správania sa pri ohrození, miestne podmienky a aktuálne podmienky na tábore (personálne, programové, materiálno-technické).
 - Núdzový plán mať v papierovej podobe, k dispozícii osobe, ktorá v prípade núdze bude riadiť všetky činnosti (preventívne opatrenia, evakuáciu, prípadné záchranné práce).
 - S Núdzovým plánom oboznámiť všetky osoby, ktoré sú zodpovedné za účastníkov tábora, prípadne s nimi núdzový plán priamo počíta.
 - Počas prvých dní tábora, programovo vhodnou formou, zaradiť nácvik evakuácie tábora.
- Zodpovedným osobám (radcovia, činovníci, dospelí...) určiť ich kompetencie a povinnosti pre prípad núdze. Každá organizačná jednotka (družina, oddiel) a to aj neformálna, musí mať určenú zodpovednú osobu, ktorej povinnosťou je poznať v každom čase aktuálny počet osôb v jednotke a miesto, kde sa nachádzajú.
- Je potrebné ich oboznámiť:
 - V dôvodných prípadoch s aktuálnou predpoveďou počasia a s výstrahami, ktoré vyhlasuje Centrum predpovedí a výstrah SHMÚ (<https://www.shmu.sk/>), so stavom mimoriadnej situácie, vyhlasovaných orgánmi štátnej správy a samosprávy, so signálom CO oznamujúcim všeobecné ohrozenie (2-minútový, kolísavý tón sirén) s miestom zhromaždenia sa v čase núdze.
- Organizátor tábora sa pravidelne oboznamuje, najlepšie prostredníctvom webovej stránky SHMÚ (<https://www.shmu.sk/>) alebo aj médií, prípadne konzultáciou s meteorológom na čísle 0988 500 015. (Pozor – audiotexová linka s vyššou tarifou), kontroluje predpoveď počasia na najbližšie obdobie a prípadné vyhlásenie výstrah.
- Cennosti, ako sú doklady účastníkov, dokumentácia tábora, finančná hotovosť a podobne, je potrebné umiestňovať na jednom, vopred dohodnutom mieste (napr. vodcovský stan), najlepšie v obale odolávajúcom vniknutiu vody.
- Určiť zodpovednú osobu, ktorej úlohou je, v prípade evakuácie, vziať a starať sa o takúto „pokladnicu“.
- Informovať zložky IZS o presnej lokalizácii tábora, dostupných prístupových cestách, počte a vekom zložení účastníkov tábora (písomnou formou a adresovať ideálne na miestnu hasičskú stanicu HaZZ, prípadne aj na Krajské operačné stredisko IZS).
- Dohodnúť si preventívne núdzové priestory na krátkodobé ubytovanie účastníkov tábora pre prípad preventívneho opustenia táboriska (napr. vo forme prísľubu telocvične alebo spoločenskej miestnosti v najbližšej obci).

- V bezprostrednej blízkosti táboriska vytypovať miesto na voľnom priestranstve – Last stand, ktoré spĺňa základné požiadavky na ochranu pred vetrom a zásahom blesku. Toto miesto poslúži na prečkanie búrky v prípade úplnej núdze, ak začnú zlyhávať vopred pripravené scenáre. Miesto by malo byť:
 - Mimo dosahu dospelých stromov.
 - Nie v blízkosti elektrického vedenia.
 - Nie na vyvýšenom, otvorenom mieste.
 - Nie na podmáčanej pôde.
 - Nie v novej dráhe prívalovej vody.
 - V kotlinke alebo pod miernym svahom.
 - Na čistinke, uprostred dospelého lesa.

Táborové stavby

Táborové stavby by svojou výškou nemali presahovať okolité prostredie (najvyššie v blízkom okolí). Táborové stavby určené k bývaniu neumiestňovať v dosahu stromov. Ideálna vzdialenosť je 1,1 násobok výšky stromu od päty kmeňa.

Na drevené konštrukcie používať len zdravé drevo bez poškodenia znižujúceho jeho nosnosť a s priemerom zodpovedajúcim zamýšľanému použitiu a parametrom stavby (nie je možné jednoznačne určiť všeobecné rozmery, takže pri konkrétnych stavbách je potrebné vychádzať z výpočtu pevnosti a statickej únosnosti). Stanové plachty podsadových stanov dôkladne upevniť lankom a napnúť. Napnuté lanko na oboch okrajoch vstupného dielu podsady riadne upevniť uzlom (lankom potom môžeme pokračovať v upevňovaní plachty ďalej až k vchodu). Vstup do stanu pred príchodom búrky dôkladne uzavrieť (po celej dĺžke, nielen na spodku). Trekingové stany pred búrkou dôkladne ukotviť k zemi všetkými kotviacimi bodmi a uzatvoriť vchod.

Pri stavbe vlajkového stožiaru

- Používať starostlivo vybrané a skontrolované kmene.
- Vyhĺbiť dostatočne hlbokú jamu (hlbka jamy by mala byť cca 1/10 nadzemnej výšky stožiaru) a na zásyp použiť starostlivo zhutnenú zmes kameniva rôznych frakcií (nie riečny štrk!) s hlinou.
- Neumiestňovať ostatné stavby, hlavne nie obytné stany, do vzdialenosti rovnajúcej sa 1,1 násobku výšky stožiaru.
- Pred búrkou stiahnuť vlajku zo stožiaru.
- V prípade, že očakávame silné poryvy vetra, môžeme vlajkový stožiar ukotviť tromi lanami, upevnenými nad 1/3 výšky stožiaru.
- Na upevnenie lán k stožiaru použiť rebrík a túto činnosť robiť v predstihu, nie počas búrky.

Típi

- Típi nie je „bezúdržbový“ stan a počas silného vetra a búrky je častokrát potrebné upravovať jeho konštrukciu, postavenie dymových chlopní, prípadne kotvenie.
 - Počas takéhoto počasia zvážiť, presunutie najmladších účastníkov do iných stanov alebo zabezpečiť v každom típi prítomnosť dospelšej osoby.
- Nestavať típi na veterne exponovaných miestach. Vchod típi orientovať smerom k prírodným prekážkam (les, kroviny) alebo k ostatným típi.
 - Típi sa umiestňuje a orientuje s ohľadom na miestne podmienky, nie na estetiku tábora.
- Pri stavbe típi použiť toľko oporných tyčí, koľko je odporúčaných pre danú veľkosť.
- Všetky oporné tyče musia byť vo vrcholovej ružici zviazané a po priložení poslednej tyče je potrebné väzbu ukončiť lodným uzlom. Po uviazaní poslednej tyče nám musí zostať dostatočne dlhý povraz, ktorý dosiahne na zem. Pred blížiacou sa búrkou je potrebné konštrukciu típi ukotviť o cca 0,6-0,7 m dlhý, pevný kôl, ktorý sa zatlačí približne v strede típi (počas bežnej prevádzky je tento kus povrazu ovinutý okolo niektorej z tyčí a voľne visí za liningom). Je možné použiť aj kotvenie tromi lanami. V takomto prípade sú koly zabité zvnútra - po obvode típi.
- Je potrebné zatlačiť po obvode típi dostatok kolíkov, na ktoré je možné v prípade potreby, ale hlavne pred búrkou ukotviť plášť típi. Plášť by mal dosahovať až takmer úplne k zemi, ale nemal by na nej ležať.
- Dymové chlopne pred búrkou prekrižiť, tesne uzavrieť otvor vo vrchole típi a tyče oprieť o plášť típi. Voľné laná dymových chlopní pred búrkou ukotviť na kolíky umiestnené po obvode típi.
- Uzatvoriť dvere a priviazať spodnú časť ku kolíkom.
- V prípade dlhodobého postavených típi treba počítať s tým, že časom sa plachta vyťahá, uzly povolia a kolíky uvoľnia. V takom prípade je vhodné stan cca. po mesiaci prestavať.

Hangárové, kuchynské a spoločenské stany

- Dymové chlopne pred búrkou prekrižiť, tesne uzavrieť otvor vo vrchole típi a tyče oprieť o plášť típi.
- Na kotvenie veľkokapacitných stanov použiť všetky predpísané kotviace body a adekvátne kolíky.
- Na rohové tyče stanu použiť vždy dve, na seba kolmé, kotvenia.
- Napínacie šnúry udržiavať v priebehu tábora primerane napnuté. Pred búrkou ich dôkladne napnúť.
- Pred búrkou uzavrieť všetky okná, dvere a vetracie otvory.
- Plášť stanu musí byť počas víchrice uzatvorený bez možností na vniknutie vetra.

- Vrcholové tyče (stredové) je možné poistiť dodatočným kotvením (treba s ním počítať už pri stavbe), ktoré kotví hrot tyče z dvoch strán k zemi (lanká ležia na plášti stanu). Toto riešenie zabráni vyvlečeniu oka plachty z hrotu tyče, pri poryvoch vetra.

Improvizované drevené a viazané stavby

- V prípade samonosných konštrukcií je takúto konštrukciu potrebné pri riziku vetra a búrky dôkladne ukotviť k zemi lanami.
- Počas búrky na takéto stavby nevystupujeme a ani sa nezdržujeme pod nimi. Výnimkou sú dôkladne zhotovené, dobre prikryté stavby určené k ukrytiu účastníkov počas zlého počasia (napr. táborové jedálne). Podmienkou je, že stavba bola projektovaná a vyhotovená s ohľadom na zvýšenú odolnosť proti účinkom vetra.

Počas akútneho ohrozenia

*Pri vyhlásení výstrah SHMÚ, pri intenzívnych zrážkach a búrkovej činnosti **aktivovať činnosti podľa Núdzového plánu.***

- Pri vyhlásení výstrahy pred búrkou 2. stupňa, zvážiť presun do núdzových priestorov dohodnutých vopred a to aspoň v prípade maloletých účastníkov tábora.
- Pri vyhlásení výstrahy pred búrkou 3. stupňa, je presun do núdzových priestorov **dôrazne odporúčaný.**

*Pokiaľ sa vodca tábora rozhodne, že účastníci zotrávajú na táborisku, tak je potrebné ich zhromaždiť na miestach, vytypovaných ako najbezpečnejšie pre pobyt počas búrky - **Citadela.***

- V ideálnom prípade ide o trvalú stavbu s funkčným bleskozvodom.
- Ak na táborisku a v blízkom okolí nemáme k dispozícii takúto stavbu, tak to môže byť jedáleň, pokiaľ svojou konštrukciou dáva predpoklad, že odolá pôsobeniu vetra. Je vhodné, aby takáto stavba mala pevnú strechu.
- Ak na táborisku nemáme k dispozícii takúto stavbu, tak to môžu byť spoločenské stany, ktoré svojou konštrukciou dávajú predpoklad, že odolajú pôsobeniu vetra. Väčšinou ide o vojenské stany alebo spoločenské stany konštruované na celoročné používanie.
- Pozor, takéto stany majú väčšinou kovovú konštrukciu, ktorá vyčnieva na najvyšších bodoch stanu a je tak náchylná na zásah bleskom. Preto by takáto stavba mala byť umiestnená na mieste, ktorý je kompromisom medzi požiadavkami na ochranu pred padajúcimi stromami a zásahom blesku.
- Stan teda nesmie byť od najbližšieho stromu bližšie, než je výška stromu a zároveň nesmie byť ďaleko, aby využíval ochranu, ktorú mu stromy svojou výškou môžu poskytovať.

Pripraviť účastníkov tábora na možnú evakuáciu

- V prípade samonosných konštrukcií je takúto konštrukciu potrebné pri riziku vetra a búrky dôkladne ukotviť k zemi lanami.
- Upokojiť účastníkov tábora. Vytypovať osoby, ktorých psychický stav alebo ich povaha vyžaduje osobitnú starostlivosť a venovať sa im.
- V prípade, že búrka bude v bezprostrednej blízkosti táboriska, je potrebné ich pripraviť na veľmi silné zvukové efekty hromu v podobe tresku.
- Reakciou na takýto tresk môže byť panický útek, s ktorým treba počítať a **včas mu zabrániť**.
- Vyzvať účastníkov tábora na zbalenie **evakuačnej batožiny**. Batožina obsahuje osobné doklady, peniaze, hygienické potreby, náhradný odev, odev na spanie, pitnú vodu a karimatku. Hmotnosť batožiny do 5 kg.
- Účastníci tábora si pripravia oblečenie do dažďa a odolnú obuv. Pokiaľ je to možné, mal by mať každý z účastníkov na sebe aspoň nejaké reflexné prvky.
- Pripraviť na evakuáciu cenné predmety a dokumentáciu tábora.
- Pripraviť si dostatočné množstvo funkčných svietidiel.
- Presunúť motorové vozidlá na miesto, kde nebudú ohrozené pádom stromov, stúpajúcou vodou a ideálne odkiaľ budú schopné odísť (spevnená komunikácia).

V prípade, že je búrka v bezprostrednej blízkosti táboriska, neopúšťať priestor Citadely a to ani za podmienok, že do priestorov začne pršať.

Ak vietor roztrhne alebo otvorí dvere na stane, je predpoklad, že stan sa začne správať ako plachta a ďalšiemu pôsobeniu vetra neodolá. V takom prípade (ak sa nám nepodarí otvor uzavrieť a stan sa začne bortiť), je potrebné zvážiť presun na miesto Last Stand.

Ak zlyhajú všetky pripravené scenáre a miesto Citadely začne byť nebezpečným, rozhodne vodca o presune na miesto Last Stand.

- Presun prebieha organizovane a pod vedením vodcu tábora.
- Osoba určená v Núdzovom pláne oznámi vznik tejto situácie na linku tiesňového volania a vyžiada si pomoc.
- Na mieste Last stand sa všetci rozmiestnia v priestore s rozstupmi niekoľkých metrov, postavia sa na svoju poskladanú karimatku a čupnú si do podrepu. V prípade potreby sa oprú rukami o svoj batoh, ktorý si položia na zem pred seba.
 - V tejto polohe je potrebné počkať, kým sa búrka nevzdiali od táboriska na vzdialenosť aspoň 5 km (15 sekúnd od záblesku po zvuk hromu).
- Počas takéhoto núdzového stavu je nutné si neustále udržiavať prehľad o všetkých členoch skupiny a v prípade nepredvídaného konania rýchlo zakročiť (napríklad sa niekto rozbehne v strachu preč).

- Po vzdialení sa búrky vodca vyhodnotí stav táboriska a stavieb a rozhodne o návrate do tábora, alebo o pokračovaní evakuácie a presune do vopred dohodnutých núdzových priestorov. O ktoromkoľvek z rozhodnutí upovedomí záchranné zložky prostredníctvom tiesňovej linky.

V reakcii na tresk a záblesky je možné, že niekto z účastníkov sa bude správať **iracionálne a prehnane emotívne**. Plač a strach sú úplne prirodzenou reakciou na stres, ale takéto správanie u jednotlivca môže mať v skupine za následok **vznik paniky**, ktorá je veľmi nebezpečná a je nutné jej včas zabrániť. Najlepším spôsobom je **dôrazné a pokojné vystupovanie lídra** a častokrát aj fyzický dotyk. **Paniku vyvoláva nedostatok informácií**, ktorý v spojení s extrémnym vypätím môže vyvolať davovú psychózu.

Po búrke, ktorá spôsobila škody

- ✓ Zážitok z pocitu ohrozenia a bezmocnosti je psychicky náročný. Je potrebné sledovať účastníkov a v prípade spozorovania prejavov akútnej reakcie na stres, vyhľadať odbornú psychologickú pomoc.
- ✓ Zdokumentovať následky búrky, vytvoriť písomný záznam o vykonaných opatreniach a o priebehu evakuácie alebo záchrany.
- ✓ Bezodkladne informovať rodičov a rodinných príslušníkov účastníkov.
- ✓ **Informovať Ústredie SLSK** na oznámenom telefónnom čísle v sms správe táborovému vodcovi.

Pomôcka na zvládnutie ohrozenia ohňom

Základné pojmy

Požiar

- Nežiaduce horenie, pri ktorom sú bezprostredne ohrozené životy, zdravie osôb, alebo zvierat, majetok, alebo životné prostredie.
- Zákon o ochrane pred požiarimi č. 314/2001 Z.z.

Lesný požiar

Horenie lesného porastu a organických materiálov nachádzajúcich sa v ňom.

- Pozemný,
- korunový,
- podzemný o ich kombinácie.

Vecné prostriedky na zdolávanie požiarov

- Hasiace prístroje,
- hasiace prikrývky (deky, rúšky),
- jednoduché hasiace prostriedky (ručné náradie, tlmnice, hasiace vaky).

Riziká

- Smrť osôb následkom požiaru,
- popálenie,
- nadýchanie splodín horenia,
- poškodenie majetku ohňom a dymom,
- zničenie prírodného prostredia ohňom,
- uhorenie živočíchov.

Prevencia

Vytvoriť pravidlá pre používanie otvoreného ohňa v tábore a oboznámiť s nimi všetkých účastníkov. **Ich dodržiavanie vyžadovať.**

- Nepoužívať otvorený oheň v stanoch (okrem stanov na to prispôsobených, napr. típí).
- Dohliadnuť, aby po večierke boli všetky otvorené ohne zahasené a ohniská vymetené. Popol dôkladne zaliaty vodou.
- Manipulovať s horľavinami (lampový olej, petrolej) smú len **plnoleté osoby**.
- Nedolievať palivo do lúč a varičov počas ich prevádzky. Počkať, kým povrch lampy alebo variča dosiahne teplotu, pri ktorej je možné sa ho bez rizika dotknúť rukou.
- Používať len bezpečné ohniská. Lampy a variče mať v **bezchybnom stave**.

Tábor musí byť **vybavený prostriedkami na zdoľovanie požiaru**. Množstvo a druh sa odvíja v závislosti od veľkosti tábora.

- Je vhodné, aby mal tábor aspoň jeden ručný hasiaci prístroj. *Najvhodnejší je práškový s obsahom aspoň 6 kg.*
- V kuchyni je vhodné mať umiestnené hasiacu prikrývku na likvidáciu požiaru olejov a tukov.
- Pri kladení ohňa na otvorenom priestranstve je potrebné mať pripravenú nádobu s vodou, prípadne lopatu.

Počas **obdobia so zvýšeným nebezpečenstvom požiaru nezakladať ohne** na voľnom priestranstve ani nepoužívať otvorený oheň počas hier a aktivít (sviečky, fakle).

- Vyhlásenie takéhoto obdobia je vždy uverejnené v médiách a prostriedkoch informovania obyvateľov (úradné tabule, miestny rozhlas). *Je možné sa tiež informovať priamo na územne príslušnom Okresnom riaditeľstve HaZZ.*

Inštaláciu plynových zariadení prenechať na odborne spôsobilú osobu.

- Dôsledne dodržiavať predpisy, ktoré určuje Vyhláška č. 401/2007 Z.z. a technické požiadavky na prevádzku plynových spotrebičov, (vysokotlaké/stredotlaké, použitie správneho regulátora tlaku, odľahčovacieho ventilu, certifikovanej pripojovacej hadice a pod.).
- Zabezpečiť, aby priestory, v ktorých sú používané plynové spotrebiče, ako aj priestor skladovania tlakových nádob na PB, boli trvale odvetrávané.
- Uzatvorené priestory, v ktorých sa používajú plynové spotrebiče vybaviť detektorom plynu.

V prípade, že na táborisku je **slabý alebo žiadny telefónny signál**, oboznámiť sa s miestom najbližšej ohlasovne požiaru a v tábore zabezpečiť dopravný prostriedok, ktorý by umožňoval rýchle osobné nahlásenie udalosti na ohlasovni.

Vypracovať si Núdzový plán (stačí stručný, heslovitý), pri tvorbe ktorého v pokoji zohľadniť všetky zásady správania sa pri ohrození, miestne podmienky a aktuálne podmienky na tábore (personálne, programové, materiálno-technické).

- Núdzový plán mať v papierovej podobe k dispozícii osobe, ktorá v prípade núdze bude riadiť všetky činnosti (preventívne opatrenia, evakuáciu, prípadné záchranné práce).
- S Núdzovým plánom oboznámiť všetky osoby, ktoré sú zodpovedné za účastníkov tábora, prípadne s nimi núdzový plán priamo počíta.
- Počas prvých dní tábora, programovo vhodnou formou, zaradiť nácvik evakuácie tábora.

Počas akútneho ohrozenia

Požiar v tábore

- Pri spozorovaní požiaru okamžite varovať ostatných (krikom, pískaním a pod.).
- V prípade ohrozenia okamžite opustiť priestor.
- Ak sú v ohrozenom priestore iné osoby, tak sa podľa svojich možností pokúsiť ich z priestoru vyviešť alebo vyniesť. **Neohroziť pri tom vlastný život.**
- Nevracat' sa späť pre majetok ani iné predmety.
- Čo najskôr nahlásiť udalosť na linku tiesňového volania 150, alebo 112, alebo na najbližšiu ohlasovňu požiarov.
- S ohľadom na vlastnú bezpečnosť a možnosti sa pokúsiť oheň uhasiť, alebo aspoň zabrániť, či spomaliť jeho šírenie.
 - Požiar v rozvinutej fáze sa nepokúšať uhasiť, ale snažiť sa aspoň odstraňovať predmety, ktoré môžu slúžiť ako palivo a na ktoré by sa mohol požiar rozšíriť (napr. strhnúť stany).
- V prípade, že požiar ohrozuje širšie okolie, evakuovať účastníkov tábora na bezpečné miesto. Evakuáciu aj miesto, kde sa evakuovaní nachádzajú, nahlásiť na linku tiesňového volania alebo záchranným zložkám po ich príchode.
 - *Postup pri evakuácii je uvedený nižšie.*
- Po príchode hasičov odovzdať veliteľovi zásahu všetky dostupné informácie o požiari. Riadiť sa pokynmi zasahujúcich záchranných zložiek a poskytnúť im súčinnosť, pokiaľ o to požiadajú.
- **Postihnutým osobám zabezpečiť zdravotnú starostlivosť.** O postupe rozhodne zdravotník tábora.
 - Ošetriť popáleniny
 - V prípade nadýchania splodín horenia zabezpečiť vyšetrenie v zdravotníckom zariadení

Lesný požiar

Pri spozorovaní lesného požiaru zabezpečiť neodkladné nahlásenie udalosti na linku tiesňového volania 150, alebo 112, alebo na najbližšiu ohlasovňu požiarov. Ak je to možné, poslať zodpovednú osobu na všeobecne identifikovateľné miesto (križovatka, autobusová zastávka, cesta), aby navigovala prichádzajúce vozidlá hasičov a záchranných zložiek. Pokiaľ je to vo vašich silách a neohrozíte tým seba, pokúsiť sa požiar hasiť.

- Dávať pozor, aby vám požiar **neodrezal** cestu do bezpečia.

Vyhodnotiť polohu a vzdialenosť požiaru od tábora a pripraviť účastníkov tábora na evakuáciu.

- **Upokojiť účastníkov tábora.** Vytypovať osoby, ktorých psychický stav alebo ich povaha vyžaduje osobitnú starostlivosť a venovať sa im.
- Vyzvať účastníkov tábora na zbalenie **evakuačnej batožiny**. Batožina obsahuje osobné doklady, peniaze, hygienické potreby, náhradný odev, odev na spanie. Hmotnosť batožiny do 5 kg.
- Pripraviť na evakuáciu **cenné predmety a dokumentáciu tábora**.
- Presunúť motorové vozidlá na miesto, kde nebudú tvoriť prekážku v príjazde záchranných zložiek. Uvoľnite príjazdové komunikácie.
- Nebezpečné látky (benzín, petrolej a pod.) v uzatvárateľných obaloch uložiť, pokiaľ možno do nádob, ktoré zamedzia ich úniku do pôdy. (napr. hrnce, várnice).
- **Pripraviť si zásoby pitnej vody.**

Určiť hliadku, ktorá bude neustále sledovať smer a silu vetra, ako aj vzdialenosť požiaru od tábora.

- Šírenie požiaru môže byť aj bez vplyvu vetra extrémne rýchle a presahuje rýchlosť, ktorú dokáže vyvinúť človek. *Nepodceňte rýchlosť šírenia požiaru.*

Treba si uvedomiť, že nebezpečné nie je len plamenné horenie, ale aj zadymenie.

- Spôsobuje **intoxikáciu** splodinami horenia.
- Je tzv. pásmom prípravy, v ktorom sa sálaním nahrievajú predmety a hrozí ich následné vznietenie.

V prípade, že:

- **Je bezvetrie alebo vietor smeruje od nás** a požiar sa dostane pod vzdialenosť 1-2 km, prípadne je možné ucítiť dym.
- **Vietor je nestály, mení smer** alebo vietor smeruje k táboru a požiar sa dostane pod vzdialenosť 5 km.

Organizátor tábora by mal vyhlásiť evakuáciu.

- Osoby určené v Núdzovom pláne vykonávajú činnosti podľa plánu.
- Osoby zodpovedné za účastníkov tábora zhromaždia svoje skupiny na vopred určenom mieste a pokojne, **organizovane sa presunú mimo ohrozený priestor**.

- Organizátor zabezpečí, aby mala skupina so sebou **zoznam účastníkov tábora so základnými údajmi**.
- Určená osoba telefonicky informuje o evakuácii tábora Operačné stredisko IZS a zároveň o mieste, umiestnenia účastníkov tábora.
 - Informuje kontaktnú osobu, ktorá sprístupní priestory na núdzové ubytovanie (starosta, riaditeľ školy, správca ubytovacieho zariadenia a pod.).
 - Zabezpečí prevoz účastníkov v prípade, že vzdialenosť k cieľovému objektu presahuje možnosti účastníkov tábora.
- Zdravotník tábora priberie k evakuačnej batožine lekárničku.
- Určená osoba zabezpečí, aby mala skupina so sebou **dostatok svetelných zdrojov** a náhradný mobilný telefón.
- Organizátor akcie skontroluje stavy evakuovaných a pred odchodom fyzicky skontroluje priestor táboriska.
- V prípade, že sa nepodarilo telefonicky skontaktovať zložky IZS, ponechá organizátor na mieste správu o evakuácii, obsahujúcu údaje o počte evakuovaných, cieľovým miestom evakuácie, prípadne smerom, ktorým sa skupina vydala. Informáciu doplní kontaktnými informáciami na seba.
 - Správu je potrebné ponechať na viditeľnom mieste, vo vodeodolnom obale a zabezpečiť ju pred znehodnotením.
- Neodkladne sa pokúsiť kontaktovať Operačné stredisko IZS na najbližšom vhodnom mieste.
- Do bezpečného priestoru sa presúvať po vopred známych trasách, väčšinou po existujúcich komunikáciách, pričom trasu pohybu volíme tak, aby sme sa od požiaru vzdďaľovali.
- Bezodkladne sa snažiť zabezpečiť pre účastníkov tepelný komfort a prístrešie v núdzových priestoroch.

Zásady činnosti pri akútnom ohrození lesným požiarom

- Smer úniku pred blížiacim sa lesným požiarom volíme podľa smeru vetra a polohy požiaroviska vo vzťahu k nám.
 - Ak fúka vietor smerom od nás k požiarovisku, vzdďaľujeme sa od ohňa v smere proti vetru.
 - Ak fúka vietor kolmo na smer k požiarovisku, vzdďaľujeme sa od ohňa kolmo na smer vetra, prípadne diagonálne proti vetru.
 - Ak fúka od požiaroviska smerom k nám, vzdďaľujeme sa od ohňa kolmo na smer vetra, prípadne diagonálne po vetre.
 - Je výhodnejšie zostupovať do nižších polôh, pretože oheň sa smerom zo svahu šíri pomalšie.
- Počas úniku sa snažíme prekračovať líniové terénne prekážky (cesty, železnice, vodné toky), ktoré spomaľujú šírenie ohňa.
- Snažiť sa nájsť miesta bez vegetácie a využiť ich na postup, prípadne ako útočisko.

- Pokiaľ počas presunu natrafíme na zhorenisko, čiže priestor, kde už požiar spotreboval všetky horľavé látky, môžeme opatrne vstúpiť na zhorenisko a v dostatočnej vzdialenosti od okraja počkať na záchranné zložky. To neplatí, ak je na zhorenisku vrstva lesnej hrabanky, pri ktorej nevieme vylúčiť podzemný požiar. **Po zhorenisku sa zbytočne nepohybujeme.**
- Ak nie je možné dostatočne uniknúť od požiaru a požiar sa približuje, snažiť sa nájsť miesto alebo plochu s čo najmenším množstvom vegetácie (čistinka, lúka, miesta slúžiace ako sklady guľatiny, a pod.), ktorá je dostatočne veľká (dvojnásobok výšky okolitých stromov), v jej strede sa skrčiť čo najnižšie k zemi a počkať, kým prejde čelo požiaru cez nás. Prekryť si hlavu tkaninou odolnou voči ohňu a dýchacie cesty si zakryť vlhkou tkaninou. Vzduch sa snažiť dýchať úplne pri zemi.
 - ***O tom, že sme v priamom ohrození sa snažiť, spolu s udaním polohy, okamžite informovať záchranné zložky.***

Po požari

- ✓ Požiar je psychicky náročný zážitok. Je potrebné sledovať účastníkov a v prípade spozorovania prejavov akútnej reakcie na stres, vyhľadať odbornú psychologickú pomoc.
- ✓ Zdokumentovať následky požiaru, vytvoriť písomný záznam o vykonaných opatreniach a o priebehu evakuácie alebo záchrany.
- ✓ Každý požiar aj uhasený vlastnými silami, je potrebné nahlásiť na miestne príslušnom Okresnom riaditeľstve HaZZ.
- ✓ Bezodkladne informovať rodičov a rodinných príslušníkov účastníkov.
- ✓ **Informovať Ústredie SLSK** na oznámenom telefónnom čísle v sms správe táborovému vodcovi.

Pomôcka na zvládnutie situácie v prípade ohrozenia vodou

Pojmy

Povodeň

- Prechodné, výrazné a náhle stúpnutie hladiny stáleho alebo občasného vodného toku, ktoré spôsobuje zaplavenie okolie vodného toku (vybreženie).
- Zo spoločenského hľadiska znamená riziko škôd na životoch, zdraví a majetku.
- Spôsobená môže byť náhlým zvýšením prietoku vody v koryte (intenzívne alebo dlhotrvajúce zrážky, topenie snehu vo vyšších polohách, havária na vodnom diele v povodí toku) alebo náhlým znížením prietoku koryta toku (upchanie koryta hromadiacim sa odpadom, ľadovými kryhami, výskyt nepredvídanej prekážky v koryte).

Prívalová (blesková) povodeň

- Povodeň, spôsobená krátkodobými zrážkami s veľkou intenzitou. Zvyčajne predstavujúce síce lokálne, ale s možnými katastrofálnymi následkami, veľké riziko ohrozenia.
- Najvýraznejším znakom je veľmi rýchly nástup (v jednotkách minút), mimoriadna agresivita prúdu a malá predvídateľnosť zasiahnutého územia.
- Riziko znásobuje aj nízka schopnosť predpovedať ich. Jej nástup nie je sprevádzaný postupným vzostupom hladiny – prichádza náhle a s veľkou razanciou.
- Zároveň sa miesto prívalovej povodne nedá jednoznačne vytypovať podľa reliéfu terénu.
- V povodňovom prúde sa môže vyskytovať veľké množstvo unášaných predmetov (konáre aj celé kmene stromov, automobily, kamene a pod.), prípadne je tvorený bahnotokom.

Záplava

- Vytvorenie súvislej vodnej plochy, ktorá určitú dobu stojí alebo prúdi a môže byť spôsobená aj inak, než vybrežením vodného toku (napríklad stúpnutím hladiny spodnej vody, dlhotrvajúcimi zrážkami, ktoré pôda nie je schopná absorbovať).

Záplavové (inundačné) územie

- Územie susediace s vodným tokom, ktoré sa v prípade povodní s určitou pravdepodobnosťou ocitne dočasne pod vodnou hladinou.
- Zákon č.7/2010 o ochrane pred povodňami: „V inundačnom území je zakázané: ... zriaďovať tábory, kempy a iné dočasné ubytovacie zariadenia okrem krátkodobého turistického stanovania.“

Stupne povodňovej aktivity

- Určujú akútnu mieru nebezpečenstva povodne. Sú tri a popisuje ich Zákon o ochrane pred povodňami.
 - 7/2010 Z.z.
 - I. Bdelosť
 - II. Pohotovosť
 - III. Ohrozenie
- Stupeň Bdelosť – nastáva keď hladina stúpa a blíži sa k dosiahnutiu brehovej čiary.
- Stupne Pohotovosť a Ohrozenie vyhlasuje orgán samosprávy alebo štátnej správy a trvajú až do odvolania. V čase vyhláseného stupňa Ohrozenie sa zároveň vyhlasuje aj Mimoriadna situácia.

Evakuácia

- Súhrn opatrení smerujúcich k opusteniu ohrozeného priestoru a premiestneniu ohrozených osôb na bezpečné miesto.

Integrovaný záchranný systém IZS

- Systém pozostávajúci zo záchranných zložiek, ktorý v prípade ohrozenia života, zdravia, majetku alebo životného prostredia neodkladne zabezpečujú poskytnutie nevyhnutnej pomoci. Tvoria ho zložky hasičov, zdravotnej záchranej služby, horskej služby a podobne. Aktivovanie zložiek IZS sa deje obvykle prostredníctvom tiesňovej linky (150, 155, 158, 112).

Riziká

- Strhnutie osôb prúdom.
 - Utopenie,
 - poranenie (plávajúcimi predmetmi, predmetmi uviaznutými alebo tvoriacimi koryto),
 - sekundárne infekcie spôsobené kontaminovanou vodou,

- podchladenie.
- Strhnutie zvierat prúdom.
- Poškodenie, prípadne odplavenie stavieb a ich častí (mosty, budovy, zvršky cestných a železničných komunikácií).
- Odplavenie predmetov.
- Znehodnotenie predmetov vodou a bahnom.
- Znehodnotenie vodných zdrojov kontamináciou.
- Znehodnotenie pôdy kontamináciou.
- Poškodenie pôdy eróziou.

Prevenencia

- Neumiestňovať tábory v záplavových územiach.
 - Overiť konkrétne územie je možné na:
 - Okresný úrad, Úsek civilnej ochrany
 - Slovenský vodohospodársky podnik, š.p.
 - <https://mpompr.svp.sk/>
- Pri plánovaní tábora vytypovať miesta, ktoré môžu byť zasiahnuté prívalovou (bleskovou) povodňou. V dosahu týchto miest nestavať žiadne táborové stavby a počas intenzívnych zrážok sa na nich nezdržiavať.
 - Miesta v údoliach, nad ktorými sú dlhé doliny.
 - Miesta v blízkosti vodných tokov, ktoré odvodňujú rozsiahle územia.
 - Miesta v blízkosti suchých strží, ktoré nesú znaky sezónneho zaplavenia.
 - Úzke údolia.
 - Miesta, ktoré môžu byť zasiahnuté prívalovou povodňou však nie je možné vždy spoľahlivo určiť, hlavne nie bez odborných znalostí a znalosti miestnych pomerov.
- Informovať zložky IZS o presnej lokalizácii tábora, dostupných prístupových cestách, počte a veku zložení účastníkov tábora (písomnou formou a adresovať ideálne na miestnu hasičskú stanicu HaZZ, prípadne aj na Krajské operačné stredisko IZS).
- Dohodnúť si preventívne núdzové priestory na krátkodobé ubytovanie účastníkov tábora pre prípad preventívneho opustenia táboriska (napr. vo forme príslubu telocvične alebo spoločenskej miestnosti v najbližšej obci).
- Na mieste vytypovať vyvýšené, dobre dostupné miesta, ktoré sú vhodné ako útočisko pri náhlom vzostupe hladiny miestnych tokov.
 - Vytypovať trasy, vedúce k takýmto miestam. Pri ich plánovaní sa vyhnúť križovaniu vodných tokov, strží a pohybu v ostrých svahoch a to aj po už existujúcich komunikáciách, pokiaľ traverzujú takýto svah. Pobyt na tomto mieste by zároveň nemal vystavovať osoby zvýšenému nebezpečenstvu zo strany iných živlov (napríklad vyvýšenina bez porastu, ktorá je rizikovým miestom počas búrky).

- Oboznámiť všetkých zodpovedných účastníkov tábora o trase a cieľových miestach týchto útočísk.
- Obytné stany neumiestňovať do blízkosti vodného toku. Pri táborení pri vodnom toku voliť pre stany radšej (aspoň mierne) vyvýšené miesto na táborovej lúke.
- Na vodnom toku vytypovať výšku hladiny, dosiahnutie ktorej je hraničné pre ohrozenie tábora. Jej prekročenie znamená, že voda začne zalievať táborisko alebo ohrozovať vytypované ústupové trasy. Takýto kontrolný bod jasne označiť.
 - V dôvodných prípadoch (intenzívne alebo dlhotrvajúce zrážky, stúpajúce hladiny vod. tokov) určiť zodpovednú osobu, ktorá bude kontrolný bod pravidelne monitorovať – povodňová hliadka.
- Cennosti ako sú doklady účastníkov, dokumentácia tábora, finančná hotovosť a podobne, umiestňovať na jednom, vopred dohodnutom mieste (napr. vodcovský stan), najlepšie v obale odolávajúcom vniknutiu vody.
 - Určiť zodpovednú osobu, ktorej úlohou je, v prípade evakuácie, vziať a starať sa o takúto „pokladnicu“.
- Zodpovedným osobám (radcovia, činovníci, dospelí...) **určiť ich kompetencie a povinnosti pre prípad núdze**. Každá organizačná jednotka (družina, oddiel) a to aj neformálna, musí mať určenú zodpovednú osobu, ktorej povinnosťou je poznať v každom čase aktuálny počet osôb v jednotke a miesto, kde sa nachádzajú. Je potrebné ich oboznámiť:
 - V dôvodných prípadoch s aktuálnou predpoveďou počasia a s výstrahami, ktoré vyhlasuje Centrum predpovedí a výstrah SHMÚ (<https://www.shmu.sk/>), s vyhlásením vyšších stupňov povodňovej aktivity, vyhlasovaných orgánmi štátnej správy a samosprávy.
 - So signálom Civilnej ochrany oznamujúcim ohrozenie vodou (6-minútový, neprerušovaný, stály tón sirén).
 - S miestom zhromaždenia sa v čase núdze.
- Organizátor tábora pravidelne, najlepšie prostredníctvom webovej stránky SHMÚ (<https://www.shmu.sk/>) alebo aj médií, prípadne konzultáciou s meteorológom na čísle 0988 500 015 (Pozor – audiotexová linka s vyššou tarifikou), kontroluje predpoveď počasia na najbližšie obdobie a prípadné vyhlásenie výstrah.
- Vypracovať si Núdzový plán (stačí stručný, heslovitý), pri tvorbe ktorého v pokoji zohľadniť všetky zásady správania sa pri ohrození, miestne podmienky a aktuálne podmienky na tábore (personálne, programové, materiálno-technické).
 - Núdzový plán mať v papierovej podobe k dispozícii osobe, ktorá v prípade núdze bude riadiť všetky činnosti (preventívne opatrenia, evakuáciu, prípadné záchranné práce).
 - S Núdzovým plánom oboznámiť všetky osoby, ktoré sú zodpovedné za účastníkov tábora, prípadne s nimi núdzový plán priamo počíta.
 - Počas prvých dní tábora, programovo vhodnou formou, zaradiť nácvik evakuácie tábora.
- V prípade vyhlásenia Mimoriadnej situácie, prípadne vyšších stupňov povodňovej aktivity rešpektovať pokyny záchranných zložiek a krízového štábu.

Počas akútneho ohrozenia

- Pri vyhlásení výstrah SHMÚ, pri intenzívnych zrážkach a búrkovej činnosti aktivovať činnosti podľa Núdzového plánu.
 - Aktivovať povodňovú hliadku. Počas trvajúcej intenzívnej búrkovej činnosti a zrážkach je hliadková činnosť v pravidelných intervaloch aktívna nepretržite, 24 hodín denne.
 - Pripraviť účastníkov tábora na možnú evakuáciu.
 - Upokojiť účastníkov tábora. Vytypovať osoby, ktorých psychický stav alebo ich povaha vyžaduje osobitnú starostlivosť a venovať sa im.
 - Vyzvať účastníkov tábora na zbalenie evakuačnej batožiny. Batožina obsahuje osobné doklady, peniaze, hygienické potreby, náhradný odev, odev na spanie, pitnú vodu. Hmotnosť batožiny do 5 kg.
 - Účastníci tábora si pripravlia oblečenie do dažďa a odolnú obuv.
 - Pripraviť na evakuáciu cenné predmety a dokumentáciu tábora.
 - Presunúť motorové vozidlá na miesto, kde nebudú ohrozené stúpajúcou vodou a ideálne odkiaľ budú schopné odísť (spevnená komunikácia).
 - Nebezpečné látky (benzín, petrolej a pod.) v uzatvárateľných obaloch preniesť na vyššie položené miesta, kde nebudú ohrozené stúpajúcou vodou. Zabezpečiť ich pre možným únikom do pôdy.
 - Odpady zabezpečiť pred stúpajúcou vodou a zamedziť ich úniku do okolitého prostredia.
 - Pripraviť si zásoby pitnej vody.
- Pri stúpajúcej hladine vody, ktorá môže ohrozovať táborisko alebo únikové cesty nariadi organizátor evakuáciu tábora.
 - Osoby určené v Núdzovom pláne vykonávajú činnosti podľa plánu.
 - Osoby zodpovedné za účastníkov tábora zhromaždia svoje skupiny na vopred určenom mieste a organizovane sa presunú mimo ohrozený priestor.
 - Organizátor zabezpečí, aby mala skupina so sebou zoznam účastníkov tábora so základnými údajmi.
 - Určená osoba telefonicky informuje o evakuácii tábora Operačné stredisko IZS a zároveň o mieste, umiestnenia účastníkov tábora.
 - Informuje kontaktnú osobu, ktorá sprístupní priestory na núdzové ubytovanie (starosta, riaditeľ školy, správca ubytovacieho zariadenia a pod.).
 - Zabezpečí prevoz účastníkov v prípade, že vzdialenosť k cieľovému objektu presahuje možnosti účastníkov tábora.
 - Zdravotník tábora priberie k evakuačnej batožine lekárníčku.
 - Určená osoba zabezpečí, aby mala skupina so sebou dostatok svetelných zdrojov a náhradný mobilný telefón.
 - Organizátor akcie skontroluje počet evakuovaných a pred odchodom fyzicky skontroluje priestor táboriska.
 - V prípade, že sa nepodarilo telefonicky skontaktovať zložky IZS, ponechá organizátor na mieste správu o evakuácii, obsahujúcu údaje o počte

- evakuovaných, cieľovým miestom evakuácie, prípadne smerom, ktorým sa skupina vydala. Informáciu doplní kontaktnými informáciami na seba.
- Správu je potrebné ponechať na viditeľnom mieste, vo vodeodolnom obale a zabezpečiť ju pred odplavením.
 - Neodkladne sa pokúsiť kontaktovať Operačné stredisko IZS na najbližšom vhodnom mieste.
 - Bezodkladne sa snažiť zabezpečiť pre účastníkov tepelný komfort a prístrešie v núdzových priestoroch.
- Pri akútnom ohrození vodou (viditeľne sa blížiaci prívalová vlna, hukot vody sprevádzaný zvukom lámajúcich sa vetví a kmeňov, rapídne stúpajúca hladina vodného toku), prípadne pri prijatí varovania o akútnom ohrození vodou, nariadi organizátor núdzové opustenie táboriska.
 - Narozdiel od evakuácie sa skupina nezdržuje evakuačnou batožinou.
 - Všetky ostatné činnosti (telefonovanie, kontrola počtov a pod.) prebehnú až na bezpečnom mieste.
 - Organizátor opúšťa táborisko ako posledný a zbežne skontroluje, že sa na mieste už nikto nenachádza.
 - V takomto prípade je všetko podriadené ochrane života a zdravia. Majetok a organizačné opatrenia smerujúce k zníženiu následkov, idú v takejto situácii bokom.
 - Po opustení ohrozeného priestoru sa postup riadi Núdzovým plánom a je rovnaký, ako pri evakuácii.
 - Prioritou je zabezpečiť účastníkom bezpečie a tepelný komfort

Zásady pohybu v priestore povodne

- Únik pred prítalovou povodňou volíme kolmo na vodný tok alebo na spádnicu terénu.
- Pokiaľ to terén umožňuje, snažíme sa dostať na vyššie položené miesta.
 - V prípade, že je svah príliš ostrý, neriskujeme pád, ale snažíme sa svah traversovať s miernym stúpaním.
- Nesnažíme sa prekonať tok a to ani zdanlivo mierny, motorovými vozidlami.
- Nevstupujeme do vody na miestach, kde s úplnou istotou nepoznáme terén skrytý pod hladinou (typicky lúka).
- V prúdiacej vode a to aj na známom mieste, nevstupujeme. Ak v nej už sme, nepokračujeme, ak výška vody dosiahne polovicu lýtok.
 - **Do prudko prúdiacej vody nevstupujeme vôbec.**
- Nevstupujeme na mosty ani na cesty, ktorými prúdi voda. Pôsobením vody môžu byť narušené.
- Maloletých účastníkov počas celého pohybu v takomto priestore fyzicky držíme za ruku, v najhoršom prípade vytvoríme reťaz, ktorej členovia si budú vzájomne dopomáhať pri pohybe. **Na oboch koncoch reťaze je dospelý.**
- Pohybovať sa rýchlo, ale nebežať – beh zvyšuje riziko pádu, ale aj vzniku paniky.
- Vodcovia a dospelí sa musia snažiť zachovať chladnú hlavu a aspoň navonok pokojné vystupovanie. Svojim príkladom pomáhajú deťom prekonať stresovú situáciu.

Po povodni

- ✓ Po opustení zatopených oblastí už do vody nevstupujeme a počkáme na opadnutie vody. Riadime sa pokynmi záchranných zložiek.
- ✓ Povodňová voda sa považuje za kontaminovanú. Všetky vlhké veci po kontakte s povodňovou vodou dezinfikujeme.
- ✓ Vyhňeme sa konzumácii akýchkoľvek potravín, ktoré prišli do kontaktu s povodňovou vodou.
- ✓ Zdroje vody v zatopenej oblasti považujeme za kontaminované.
- ✓ Povodeň je psychicky náročný zážitok. Je potrebné sledovať účastníkov a v prípade spozorovania prejavov akútnej reakcie na stres, vyhľadať odbornú psychologickú pomoc.
- ✓ Zdokumentovať následky povodne, vytvoriť písomný záznam o vykonaných opatreniach a o priebehu evakuácie alebo záchrany.
- ✓ Bezodkladne informovať rodičov a rodinných príslušníkov účastníkov.
- ✓ **Informovať Ústredie SLSK** na oznámenom telefónnom čísle v sms správe táborovému vodcovi.

Pomôcka na zvládnutie ohrození medveďom hnedým

Základné pojmy

Pozorovanie medveďa

- Udalosť, pri ktorej si medveď nevšíma osobu pozorovateľa, resp. nevie, že je človekom pozorovaný (neprišlo k interakcii).

Stretnutie s medveďom

- Stretnutie s medveďom: udalosť, pri ktorej si človek a medveď uvedomujú vzájomnú prítomnosť a interagujú spolu. Výsledok takéhoto stretnutia sa môže líšiť v závislosti od situácie (pokojné vzdialenie sa človeka alebo medveďa, útek medveďa alebo človeka, prejavy nervózneho až agresívneho správania medveďa voči človeku (konflikt), útok medveďa, a pod).

Konflikt s medveďom

- Interakcia medzi človekom a medveďom, pri ktorej sa medveď správa agresívne s cieľom človeka odstrašiť alebo zraniť.

Incident s medveďom

- Udalosť, pri ktorej došlo ku konfliktu medzi človekom a medveďom alebo k udalosti, pri ktorej medveď spôsobil škodu na majetku, získal antropogénnu potravu, zabil alebo sa pokúsili zabiť hospodárske zvieratá, alebo zapríčinil dopravnú kolíziu.

Predstieraný útok

- Udalosť, pri ktorej sa medveď rozbehne voči človeku s cieľom zastrašiť ho, pričom k fyzickému kontaktu nedôjde (medveď náhle zastavil alebo zmenil smer).

Útok medveďa

- Udalosť, pri ktorej došlo k úmyselnému fyzickému kontaktu s následkom zranenia človeka medveďom.

Obranný útok

- Útok, ktorý je výsledkom snahy medveďa odvrátiť hroziace nebezpečie alebo chrániť svoje potomstvo, prípadne získanú potravu (najčastejšie vzniká v dôsledku prekvapenia).

Predačný útok

- Udalosť, pri ktorej medveď zaútočil na človeka, ako na svoju korisť s cieľom uloviť ho.

Aktívna obrana

- Reakcia napadnutej osoby, ktorá sa počas útoku medveďa aktívne bráni (udiera ho rukami, kope nohami, bodá nožom, a pod.).

Pasívna obrana

- Reakcia napadnutej osoby, ktorá na útok reaguje pasívne s cieľom zmierniť napätú situáciu (napríklad nehybne leží na zemi, mlčí, atď.).

Antropotolerantný (habituovaný) medveď

- Medveď, ktorý toleruje prítomnosť človeka a pri stretnutí s ním neuteká, ani sa nespráva agresívne, prípadne vykazuje minimálne reakcie na prítomnosť človeka, čo môže byť dôsledkom jeho opakovaného vystavenia antropogénnym podnetom bez výraznejších negatívnych následkov (nepredstavuje bezprostredné nebezpečenstvo pre človeka).

Antroporizikový medveď

- Medveď prejavujúci agresívne správanie voči človeku pri získavaní zdrojov potravy antropogénneho pôvodu, ktoré aktívne vyhľadáva v ľuďmi obývaných oblastiach, prípadne priamo v ľudských sídlach (predstavuje bezprostredné nebezpečenstvo pre človeka).

Problémový medveď

- Medveď, ktorý sa opakovane zúčastňuje incidentov s človekom.

Vodiaca medvedica

- Samica medveďa s mláďatami.

Antropogénna potrava

- Potrava ľudského pôvodu.

Atraktant

- Prostriedok schopný prilákať medveďa.

Vnadisko

- Miesto, na ktoré poľovníci vykladajú potravu alebo iný atraktant s cieľom prilákať zver.

Riziká

- škody na majetku
- zranenia spôsobené útokom medveďa
- smrť spôsobená útokom medveďa

Útoky medveďov na ľudí sú najčastejšie výsledkom nešťastnej súhry okolností. Zranenia či smrť človeka spôsobená medveďom je zo štatistického hľadiska menej pravdepodobná než pád zo stromu či smrť po zásahu blesku.

V novodobej histórii Slovenska, bol oficiálne potvrdený len **jeden prípad** usmrtenia človeka medveďom. Prišlo k nemu 14. júna 2021 v lese nad obcou Liptovská Lúžna v okrese Ružomberok.

Za ostatných dvadsať rokov pritom na Slovensku zahynulo:

- 253 ľudí po páde zo stromu a skalného brala,
- 47 ľudí na otravu rastlinami a hubami,
- 37 ľudí po útoku hospodárskych a voľne žijúcich zvierat (býk, diviak, jeleň, a pod.),
- 31 ľudí po zásahu bleskom,
- 22 ľudí po bodnutí sršňov, včiel a ôs,
- 18 osôb po útoku psa,
- 3 osoby zahynuli po zranení krokodíлом a aligátorom.

Prevenencia

Ako predísť stretnutiu s medveďom

Medvede prispôbili svoju aktivitu, aby sa vyhli stretnutiu s človekom. Ich aktivita začína narastať na súmraku a znižuje sa po východe slnka. Počas dňa, kedy narastá aktivita ľudí v prírode, sa medvede správajú zväčša stacionárne a oddychovaním v hustých porastoch či pri ťažko prístupných skalných útvaroch minimalizujú riziko stretnutia s človekom.

Najväčšie riziko stretu s medveďom preto hrozí v skorých ranných a neskorých nočných hodinách a pri pohybe v ťažko prehľadnom teréne. Turisti, pohybujúci sa po turistických chodníkoch, ktoré sú často využívané ľuďmi, sa s medveďom stretnú len zriedka.

Všeobecné zásady pohybu v území s výskytom medveďa

- ✓ Svoj výlet si starostlivo naplánujte, aby ste sa stihli vrátiť do zotmenia.
- ✓ Informujte svoju rodinu alebo známych (tých, ktorých v tábore zostávajú) o plánovanej trase a predpokladanom čase vášho návratu.
- ✓ Snažte sa obmedziť svoj pohyb v horskom prostredí pred svitaním a po súmraku.
- ✓ Ak je to možné pohybujte sa v skupine.
- ✓ Všímajte si svoje okolie a nepoužívajte slúchadlá, prípadne iné zariadenia, ktoré ovplyvňujú vašu pozornosť (môžu spôsobiť, že medveďa nebudete počuť približovať sa).
- ✓ Pohybujte sa výlučne po značených turistických chodníkoch.
- ✓ Upozornite na svoju prítomnosť, aby ste medveďa neprekvapili (rozprávajte sa, zapískajte, zatlieskajte, ale zbytočne nekričte).
- ✓ Vyhýbajte sa húštinám a neprehľadnému terénu.
- ✓ V prípade, že sa prechodu cez húštinu nemôžete z akéhokoľvek dôvodu vyhnúť, zastaňte a upozornite medveďa na svoju prítomnosť skôr, ako sa do hustého porastu dostanete. Počkajte pár minút a dožičte tak medveďovi čas na jeho pokojný odchod.
- ✓ Na svoju prítomnosť medveďa upozornite aj v prípade silného dažďa, či pri pohybe v okolí vodného toku, ktorý kamufluje vašu prítomnosť tak, že medveď nemusí počuť váš príchod.
- ✓ Nezdržujte sa v lokalitách s aktívnymi poľovníckymi vnadiskami, ktoré medvede často využívajú pre získanie ľahko dostupnej potravy.
- ✓ Svojho psa majte na vôdzke.
- ✓ Noste so sebou sprej proti medveďom.

Ako predísť stretnutiu s medveďom

Hoci je výskyt medveďa na táborisku v našich podmienkach veľmi zriedkavý, riziko jeho prieniku do táboriska je potrebné minimalizovať realizáciou preventívnych opatrení. Zamerajte sa najmä na správne nakladanie s odpadom a skladovanie potravín, ktoré by mohli medveďa prilákať.

Všeobecné zásady táborenia v území s výskytom medveďa

- Miesto pre táborenie si vyberajte starostlivo, snažte sa netáboriť na miestach, na ktorých medvede nachádzajú zdroje potravy (napr. maliny, čučoriedky a pod.).
- Udržiavajte čistotu táboriska a odstraňujte všetky atraktanty, ktoré by mohli medveďa prilákať do vašej blízkosti.
- Potraviny skladujte tak, aby ste minimalizovali ich pach (napr. uzatvorené v boxoch).
- Riad používaný na varenie či stravovanie dôsledne umývajte.
- Minimalizujte tvorbu komunálneho, no predovšetkým kuchynského odpadu.
- Komunálny odpad uskladňujte tak, aby ste minimalizovali jeho zápach, prípadne, ak je to možné, odvádzajte ho pravidelne z táboriska preč.
- Zvážte nevyhnutnosť používania odpadovej jamy na zneškodňovanie zvyškov jedál a biologického odpadu.
- V prípade, že sa používaniu odpadovej jamy neviete vyhnúť, umiestnite ju v dostatočnej vzdialenosti od táboriska (odporúčaná vzdialenosť 100 metrov) a od tých častí tábora, ktoré sú účastníkmi využívané aj v neskorých večerných a nočných hodinách (umývárň, wc, a pod.).
- Odpadovú jamu pravidelne pokrývajte vrstvou zeminu, prípadne používajte prostriedky na biologickú neutralizáciu zápachu bez aromatických látok.

Počas akútneho ohrozenia

Základom vašej reakcie pri pozorovaní či stretnutí s medveďom je zachovať pokoj. Akékoľvek unáhlené pohyby, kričanie alebo snaha o rýchly útek môžu zvyšovať potenciálne riziko útoku. Pred medveďom nikdy neutekajte, mohlo by to vyvolať jeho prenasledovanie.

Ako reagovať pri spozorovaní medveďa

- Ostaňte pokojne stáť a zhodnoťte situáciu. Vie medveď, že ste tam?
- Ak o vás medveď nevie, ustupujte smerom, odkiaľ ste prišli.
- Ustupujte potichu, vtedy, keď sa medveď nepozerala smerom k vám. Ak sa obzrie vašim smerom zastaňte a počkajte, kým od vás odvráti zrak, potom pokračujte v ústupe.
- V prípade, že ste sa dostali z dohľadu medveďa, snažte sa miesto v tichosti opustiť.

Ako reagovať na stretnutie s medveďom

- **Ak medveď kráča smerom k vám, pravdepodobne vás ešte nezaregistroval a nevie o vašej prítomnosti - upozornite na seba skôr, ako sa dostane príliš blízko.**
 - Prihovorte sa medveďovi pokojným hlasom (nikdy na neho nekričte).
 - Urobte tak čo najskôr, aby bola vzdialenosť medzi vami a medveďom v čase oznámenia vašej prítomnosti čo najväčšia.
 - V tejto situácii sa medveď môže postaviť na zadné nohy, aby vás mohol lepšie identifikovať zrakom a čuchom. Nejde však o prejav agresivity, ostaňte pokojne stáť.
 - Ak medveď zaregistruje prítomnosť človeka, zväčša sa otočí a odíde preč.
 - Sledujte medveďa, aby ste poznali smer, ktorým odbehol.
 - V prípade, že sa bojíte pokračovať vo svojej ceste, vráťte sa, odkiaľ ste prišli.
 - Ak chcete alebo musíte vo svojej ceste pokračovať, dajte medveďovi čas na odchod.
- **Ak o vás medveď vie a javí známky podráždenia (fučí, hrabe labou, cvaká zubami, kýve hlavou alebo sťahuje uši) – pomaly ustupujte.**
 - Ak medveď javí známky nervozity, ale neútočí, dáva vám tým najavo, aby ste odišli (narušili ste jeho osobný priestor, prípadne má v blízkosti mláďatá).
 - Medveďovi sa prihovorte pokojným hlasom a pomaly ustupujte.
 - Pri ústupe medveďa stále sledujte, no nepozerajte sa mu priamo do očí.
 - Medvede pri stretnutí s človekom často používajú „predstieraný útok“, aby dali najavo svoju nespokojnosť s prítomnosťou človeka. Medveď urobí proti vám krátky výpad a potom náhle zastane alebo zmení smer behu (NEUTEKAJTE!).
 - Snažte sa udržať pokoj a pomaly ustupujte, medveďa sledujte, až kým sa nedostanete s jeho dohľadom.
 - Ak ste si istý, že vás už medveď nevidí, otočte sa a miesto čo najskôr opustite (buďte stále ostražitý).
- **Ak medveď stále kráča alebo beží k vám a chystá sa zaútočiť – použite sprej proti medveďom.**
 - Vytiahnite sprej z púzdra a palcom uvoľnite poistku.
 - Počkajte, kým sa medveď priblíži na dosah spreja (približne na 7 - 10 m).
 - Držte sprej oboma rukami, aby ste dokázali udržať sprej v správnej polohe (sprej je pod vysokým tlakom).
 - Ak je medveď v dosahu spreja – použite ho.
 - Mierť medveďovi k nohám a spúšťací mechanizmus držte, kým sprej medveďa nezastaví.
- **Ak na vás medveď zaútočí – ľahnite si na zem.**
 - Ak medveď nezastavuje, je blízko a vy viete, že sa už nevyhnete skutočnému útoku „hrajte mŕtveho“.
 - Ľahnite si na brucho a prsty rúk spojte za hlavou tak, aby ste si chránili šiju (táto pozícia vám bude chrániť tvár, krk a životne dôležité orgány v brušnej dutine).

- Ak máte na chrbte rucksak, môže vám poskytnúť ochranu pre chrbát a krk.
- V prípade, že vás medveď prevráti na chrbát, snažte sa okamžite prevrátiť späť na brucho.
- Keď medveď vycíti, že už nepredstavujete nebezpečie, zvyčajne odíde.
- Keď sa útok skončí, ostaňte nehybne ležať až do chvíle, kým si nebudete istý, že medveď odišiel (v prípade, že sa postavíte príliš skoro, medveď môže útok opakovať).
- Opustite lokalitu a vyhľadajte pomoc.

Cieľom pasívnej obrany je minimalizovať rozsah a vážnosť zranení. Štúdie zamerané na rekonštrukciu medvedích útokov potvrdzujú, že aktívna obrana môže predlžovať útok medveďa a viesť k vážnejším zraneniam.

Drvivá väčšina útokov medveďa hnedého je dôsledkom jeho obrannej reakcie voči nebezpečenstvu hroziacemu zo strany človeka. Predačné útoky sú výnimočné, žiaden sa však nestal na území Slovenska.

- K útokom medveďa na Slovensku dochádza najčastejšie v dôsledku prekvapenia vodiacej medvedice a jej prirodzenej snahy o obranu medviediat.
- Medvede častejšie útočia na jednotlivca, ako na ľudí v skupine. Deje sa tak pravdepodobne preto, že skupina osôb je pri pohybe v prírode ľahšie zaregistrovateľná.
- K útoku medveďa na človeka dochádza na Slovensku najčastejšie pri pohybe mimo turistického chodníka.
- Napadnutí sú väčšinou poľovníci, lesníci, hubári a zberači parožia
- Útok medveďa môže vyvolať aj voľne pustený pes, ktorý medveďa najskôr vyprovokuje a následne ho privedie k svojmu pánovi.

Ako reagovať pri spozorovaní medveďa

Medveď sa v priestoroch vášho táboriska alebo v jeho bezprostrednom okolí môže vyskytnúť z rôznych príčin, no tou určite najzávažnejšou je, že ho do vašej blízkosti prilákal pach potravy.

Stopy v okolí táboriska

Medvede sa vyznačujú vysokou mobilitou a na uspokojenie svojich energetických nárokov využívajú rozsiahle územia. V prípade, že ste našli medvedie stopy v okolí vášho tábora, nie je dôvod na paniku. Je pravdepodobné, že medveď v okolí vášho táboriska iba prešiel, no pre istotu sa presvedčte, či sa nedostal k odpadu alebo vašim potravinám.

Medveďa prilákala potrava

V prípade, že ste našli znaky nasvedčujúce tomu, že sa medveď krmil odpadom alebo antropogénnou potravou v blízkosti vášho tábora, resp. priamo v ňom, je pravdepodobné, že sa medveď vráti.

- Odvezte odpad z tábora preč, zasypte odpadovú jamu a zabezpečte všetky potraviny.
- Výskyt medveďa oznámte Zásahovému tímu pre medveďa hnedého.

- Ukončíte prebiehajúce výzvy (napr. orlie pero samoty) a stiahnite všetkých účastníkov do tábora.
- Zrušte nočný program, aby ste minimalizovali riziko stretnutia s medveďom.
- Posilnite nočnú stráž a udržiavajte strážny oheň.

Medveď v tábore

V prípade, že ste našli znaky nasvedčujúce tomu, že sa medveď krmil odpadom alebo antropogénnou potravou v blízkosti vášho tábora, resp. priamo v ňom, je pravdepodobné, že sa medveď vráti.

- K medveďovi sa nepribližujte a nesnažte sa ho plašiť.
- Zhromaždite účastníkov tábora na bezpečné miesto.
- Snažte sa to urobiť pokojne, aby nevznikla panika.
- Po zhromaždení sa držte v skupine a zvážte opustenie tábora.
- Zavolajte na tiesňovú linku a postupujte podľa ich pokynov.

Dôležité kontakty:

112 - Linka tiesňového volania - odporúčaná, je funkčná aj v miestach bez signálu

+421 903 201 978 - Zásahový tím Sever

+421 903 201 879 - Zásahový tím Juh

+421 910 658 615 - Zásahový tím Západ

+421 910 406 581 - Zásahový tím Podpoľanie

+421 910 406 418 - Zásahový tím Ponitrie